

PROIECTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA
FINANȚATE PRIN INTERMEDIUL PROGRAMULUI GUVERNULUI SUA
FONDUL AMBASADORILOR PENTRU CONSERVARE CULTURALĂ

Fondul Ambasadorilor pentru Conservarea Culturală este unicul program de conservare culturală al Guvernului SUA care oferă sprijin direct prin intermediul granturilor pentru repunerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric. Prin intermediul Fondului Ambasadorilor pentru Conservarea Culturală, Departamentul de Stat al SUA ajută țările eligibile din toată lumea la conservarea monumentelor istorice și a manuscriselor, colecțiilor de muzeu, a formelor tradiționale de muzică, dans și limbă, etc.

Proiectele sunt selectate în baza unui concurs public anunțat anual de Ambasada Statelor Unite la Chișinău. Tradițional proiectul este un parteneriat dintre Ambasada SUA și Ministerul Culturii sau o organizație obștească. Secția pentru Cultură și Presă a Ambasadei supraveghează proiectele finanțate de Fondul Ambasadorilor pentru Conservare Culturală.

- 2001 - **Centrul pentru vizitatori în Rezervația Cultural-Naturală "Orheiul Vechi"** (\$15,000)
- 2002 - **Biserica Adormirea Maicii Domnului, Căușeni** (\$15,000)
- 2004 - **Conservarea Mănăstirii Rupestre "Ștefan Cel Mare", Tipova** (\$30,037)
- 2005 - **Elaborarea schiței de proiect pentru restaurarea Cetății Soroca** - (\$30,200)
- 2006 - **Conservarea patrimoniului cultural imaterial** (\$30,000)
- 2009 - **Conservarea complexului cultural „Baia medievală de tip oriental” din cadrul Rezervației Orheiul Vechi** (\$51,400)
- 2010 - **Conservarea vestigiilor de arhitectură medievală din cadrul sitului Orheiul Vechi** (\$25.511)
- 2013 - **Restaurarea obiectelor sălii tezaurului a Muzeului Național de Istorie a Moldovei** (\$36,400)
- 2016 - **Conservarea limbii găgăuze și a tradițiilor culturale pe cale de dispariție în Moldova** (\$67,002)
- 2016 - **Restaurarea Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Căușeni** (\$150,000)
- 2017 - **Salvgardarea Hrisoavelor basarabene din perioada țaristă (1812-1917)** (\$55,350)
- 2017 - **Restaurarea Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Căușeni, etapa II** (\$250,000)
- 2019 - **Restaurarea Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Căușeni, etapa III** (\$379,600)
- 2021 - **Restaurarea Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Căușeni, etapa IV** (\$289,915)

Centrul pentru vizitatori în Rezervația Cultural-Naturală "Orheiul Vechi"

Scopul acestui proiect a fost atenționarea vizitatorilor asupra importanței rezervației, cât și încurajarea turismului. Centrul pentru vizitatori se află discret la poalele văii și este un muzeu spațios care documentează minuțios istoria și artefactele zonei cu afișaje moderne, de arhivă.

Ferestrele mari permit vederi uimitoare ale văii râului Răut și completează și mai mult centrul. Acesta a fost primul proiect finanțat de Fondul Ambasadorilor pentru Conservarea Culturală în Republica Moldova.

Biserica Adormirea Maicii Domnului, Căușeni, Moldova

Picturile în frescă care s-au păstrat minunat erau în mare pericol de deteriorare datorită acoperișului permeabil. Fondul Ambasadorilor pentru Conservarea Culturală a finanțat înlocuirea acoperișului cu unul nou. Pe lângă aceasta, proiectul a inclus consolidarea zidurilor și ale arcașelor din interior, dar și îmbunătățirea sistemului vechi de drenaj a apelor pluviale în efortul de a stabiliza monumentul.

Conservarea Mănăstirii Rupestre “Ștefan Cel Mare”, Țipova

Complexul rupestru Țipova este unul dintre cele mai mari complexe din 54 de complexe de asemenea gen din bazinul Nistrului. Proiectul de conservare s-a axat pe stabilizarea încăperii centrale și reconstruirea balcoanelor de lemn și a fațadei.

Elaborarea schiței de proiect pentru restaurarea Cetății Soroca

Inițial se planifica restaurarea galeriei din lemn din interiorul cetății deasupra cazematelor cu scopul de a le proteja pe cele din urmă de infiltrările de apă și umezeală, excluzând deteriorarea lor, și transformarea lor în spații expoziționale.

În final, însă, din motivul că Ministerul Culturii nu și-a onorat promisiunea de a contribui în aceeași perioadă o sumă substanțială pentru lucrările de restaurare a cetății, Ambasada SUA a decis retragerea banilor nevalorificați, cu excepția sumei de \$2000 care a fost achitată pentru elaborarea schiței de proiect pentru restaurarea parțială a curții interioare a cetății.

Conservarea patrimoniului cultural imaterial

Echipa proiectului, formată din membri ai Societății de Etnologie din Moldova, soliști de cântece populare și instrumentiști tradiționali au călătorit prin țară, vizitând interpreți de muzică populară și dans tradițional care locuiesc în sate. Folosind o cameră video, au documentat și înregistrat cele mai valoroase piese populare.

În timpul celei de-a doua etape a proiectului, membrii grupului de lucru au predat muzica și dansul ansamblurilor selectate care ulterior au prezentat un concert cu tineri și vârstnici cântând și dansând pe aceeași scenă. Produsul rezultat a fost producerea a 10 CD-uri.

Conservarea complexului cultural „Baia medievală de tip oriental” din cadrul Rezervației Orheiul Vechi

În cadrul acestui proiect a fost elaborat proiectul de conservare, au fost realizate săpături arheologice în perimetrul sitului, au fost consolidate, conservate și restaurate resturile arhitecturale ale complexului „Baia medievală de tip oriental”, a fost construită infrastructura de acces pentru a vizitatori, dar și elaborarea și implementarea unui număr de măsuri care ar preveni distrugerea resturilor arhitecturale medievale ale complexului „Baia Medievală de tip oriental” datată din secolul al XIV-lea, precum și conservarea și consolidarea sa în scopuri turistice.

Conservarea vestigiilor de arhitectură medievală din cadrul sitului Orheiul Vechi

Obiectivul principal al proiectului a fost formularea unui plan general pentru restul proiectelor de restaurare-conservare ale Orheiul Vechi, pentru siturile sale medievale (tătară și moldovenească). Acest proiect a inclus șase situri cu valoare culturală și istorică: cetatea (secolele XIV-XVI); reședința din cadrul cetății datată cu secolul al XV-lea; moscheea de la mijlocul secolului al XIV-lea, caravanserai, cuptoare de ardere a varului; și biserica de piatră, care datează din secolele XV-XVI.

Restaurarea obiectelor sălii tezaurului a Muzeului Național de Istorie a Moldovei

Prin intermediul acestui proiect au fost restaurate obiecte cu valoare artistică și istorică din colecțiile Muzeului Național de Istorie a Moldovei. Obiectele realizate din diverse materiale, precum metale prețioase, fildeș, piele și țesături provin din săpături arheologice. Obiectele restaurate corespunzător, plasate într-un mediu climatic sigur și protejate de un sistem modern de securitate, au fost expuse în Sala Tezaurului a Muzeului.

Conservarea limbii găgăuze și a tradițiilor culturale pe cale de dispariție în Moldova (\$67,002)

Scopul principal al acestui proiect a fost documentarea (în formă scrisă și audio, video și foto) a limbii găgăuze, folclor, basme, cântece, balade, Maani (tip de cuplete), rugăciuni, jurăminte, proverbe, zicători și zdrobitoare de limbă, jocuri, obiceiuri și ritualuri, meșteșuguri tradiționale și nume ale obiectelor de inventar tradiționale ale vieții găgăuze. În cadrul proiectului au fost publicate cărți bilingve (găgăuză, engleză, română, rusă), a fost creată o bază de date de versiuni electronice a materialelor documentate, și fost creată o arhivă etnografică și un fond pentru cultura spirituală și materială găgăuză.

Salvgardarea Hrisoavelor basarabene din perioada țaristă (1812-1917)

Scopul proiectului a fost salvagardarea a 173 de Hrisoave Basarabene găzduite la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (NLRM). Ele reprezintă o colecție unică de documente, care reflectă viața economică, politică și culturală a Moldovei, parte a patrimoniului tipărit al Republicii Moldova. De exemplu, la 18 mai 1814, la încheierea păcii dintre Rusia și Franța, una dintre Cartele

Basarabiei, numită „Manifest”, a fost emisă ca o cronică abundentă a războiului ruso-turc din perioada 1828-1829.

Tratate corespunzător, restaurate și expuse în mobilier special cu condiții de microclimat, Hrisoavele Basarabene vor fi accesibile publicului local într-un nou spațiu expozițional.

Restaurarea Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Căușeni

Scopul acestui proiect este conservarea, stabilizarea și restaurarea uneia dintre cele mai vechi biserici medievale din zonă, biserica Adormirea Maicii Domnului din Căușeni.

Contribuția totală a SUA la zi este de 1.070.000 USD. În 2020, guvernul moldovean a alocat 6,5 milioane de lei (324.000 de dolari) pentru lucrări de arhitectură, infrastructură și amenajare a teritoriului.

Finalizarea lucrărilor de restaurare a biserici sunt planificate pentru toamna lui 2022.